

NAGRADE I KAZNE U ODGOJNOM PROCESU

Nijaz Omanović, dipl. socijalni radnik

Uloga roditelja u odgoju djece jedan je od osnovnih zadataka roditeljstva, jer je odgoj aktivan proces u kojem roditelj ima ključnu ulogu. Činjenica je da odgajajući vlastitu djecu, odgajamo i buduće roditelje. Roditelj dijete priprema za život odrasle osobe – prenosi mu socijalne norme, određena znanja i vještine kojima će se dijete moći služiti kada odraste.

U procesu odgoja djece roditelji koriste različite odgojne metode, koje imaju za cilj da stimuliraju razvoj poželjnih obrazaca ponašanja i da sankcioniraju one oblike ponašanja koji negativno utiču na psihofizički razvoj djeteta, odnosno koriste nagrade i kazne.

Nagrade i kazne trebale bi biti motivirajući faktori koje će dijete potaknuti da promjeni loše ili da zadrži poželjno ponašanje. Stoga je neophodno obratiti posebnu pažnju na djetetovo ponašanje, poznavati svoje dijete kako bi roditelj znao šta da odabere kao nagradu, a šta kao kaznu.

Postoji mnogo načina da se djeca kazne, baš kao što postoji mnogo načina da se nagrade ili pohvale. Povjerenje, ljubav, razumjevanje i prije svega razgovor trebalo bi da budu osnovni načini odgoja.

Nekada se vjerovalo da pojedina djeca bolje reaguju na kazne, a neka na pohvale – odnosno da u zavisnosti od djece, treba više primjenjivati jedno ili drugo. Međutim kod većine djece moraju postojati i kazne i nagrade, i zabrane i pohvale.

Pohvale i nagrade kao sredstva odgoja

Pohvale i nagrade kao sredstva odgoja su poželjna i mnogo učinkovitija odgojna sredstva u odnosu na kazne.

Kada dijete učini nešto dobro, primjereno se ponaša, izvršava svoje obaveze, treba mu odati priznanje i pohvaliti ga ili nagraditi, što je stimulatívno i svakom čovjeku, a posebno djetetu. Različite su mogućnosti nagrađivanja npr. čokoladom, igračkom, zagrljajem, odlaskom na izlet i sl.

Direktna roditeljska pažnja je najveća nagrada koju roditelj može dati, a dijete primiti, međutim zbog svakodnevné dinamike života sve više se zaboravlja koliko je bliskost važna za rast i razvoj djece. Ono što danas sve više postaje trend je materijalno vrednovanje svih uspjeha i ponašanja kod djeteta. Pa im se kupuje ajfon, tablet, skupocjeni telefoni, daje im se novac i sl., i onda se desi, da djeca na zahtjev roditelja ne žele otići ni do prodavnice, ako im za to neće dati nagradu, što u konačnici može postati problem. Roditelji, možda i nesvjesno, šalju djetetu poruku da je samo materijalno važno, da je to glavna vrijednost u društvu, a svi znamo da postoje stvari koje ne možemo kupiti novcem, poput prijateljstva, ljubavi i slično.

Kazne kao odgojne mjere

Kazne nisu popularne odgojne mjere, međutim, ako su roditelji iscrpili sva druga sredstva kojim bi korigovali neprihvatljivo ponašanje kod djeteta, mogu se primjeniti određene kazne u odgojnom procesu.

Kada se roditelji moraju poslužiti kaznom kao odgojnim sredstvom, jako je važno da ona ne uključuje vrijeđanje, omalovažavanje, poniženje, tjelesno kažnjavanje ili bilo koji drugi oblik nasilja koji bi povrijedio ličnost i dostojanstvo djeteta. Ona treba da bude u skladu sa uzrastom djeteta i da se izriče neposredno nakon neprihvatljivog ponašanja.

Važno je da roditelji objasne djetetu da se kazna odnosi na ponašanje i nije usmjerena protiv dječije ličnosti, te da im je jednako stalo do njega/nje, ali da jednostavno neke postupke ne mogu prihvatiti.

Prilikom izricanja kazne roditelji trebaju imati usaglašen stav, odnosno da se ne ostavlja mogućnost djetetu da pravi koaliciju sa jednim roditeljem protiv drugog.

Važno je biti dosljedan u sprovođenju kazne, što se može objasniti kroz primjer:

Odlučili ste kazniti dijete zbog neprimjerenog ponašanja uskraćivanjem korištenja intereneta na 3 dana. Sljedeći dan dolazi dijete kući i donosi peticu iz matematike. U tim situacijama većina roditelja popušta i ne ostaju dosljedni izvršenju kazne čime narušavaju svoj autoritet. Važno je ostati pri stavu *“da tvoja petica je za pohvalu ali kazna ostaje na snazi, međutim možemo otići u kino, prošetati, voziti biciklo, otići u kupovinu i sl.”*

Na taj način roditelji ostaju dosljedni i zadržavaju autoritet, ali ne zanemaruju činjenicu da dijete zaslužuje pohvalu i nagradu za postignuti rezultat.

Kazne se obično vežu za uskraćivanje nekih privilegija koje su važne za dijete, a mogu biti uskraćivanje igranja igrice, interneta, mobitela ili neke druge aktivnosti. Uostalom, roditelji najbolje znaju šta je to posebno važno za njihovu dijete, pa im u skladu s tim mogu odrediti primjerenu kaznu.

Ono što je potrebno naglasiti je spoznaja da fizičko kažnjavanje ne može biti učinkovito odgojno sredstvo, jer nasilje rađa novo nasilje. Što ujedno postaje transgeneracijski obrazac ponašanja, tako da osoba koja je kao dijete doživljavala nasilje, u budućnosti će isto primjenjivati kao prihvatljivu odgojnu metodu u odgoju vlastite djece. Takva iskustva su traumatična i teška za djecu i imaju negativne posljedice na psihofizički razvoj djeteta.

Ukoliko se odlučimo na kaznu važno je voditi računa:

- Da li je dijete nešto loše učinilo iz neznanja i da li mu je to prvi put?
- Da li je to ponašanje doista neprimjereno za njegov uzrast?
- Da li dijete može objasniti svoje postupke?
- Kakvu kaznu odrediti?
- Da li su slične kazne bile učinkovite kod tog djeteta?

Na samom kraju važno je napomenuti, bilo da djecu roditelji nagrađuju, pohvaljuju, kažnjavaju i sl, da u svim situacijama pristupaju uz dužno poštovanje njihove ličnosti i dostojanstva.

<http://obiteljskicentar.hr/vijesti/1413/>
[www.mamatata.hr/roditelji/...pravilan odgojnim](http://www.mamatata.hr/roditelji/...pravilan-odgojnim)
blog.dnevnik.hr